

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier - ISV
Campus Norrköping

Hagamannen

Hur skapas och framställs han av media?

Sara Olsson

Projektarbete 10 poäng i årskurs 3 från Utbildningsprogrammet för Samhälls- och kulturanalys

ISRN: LiU-ISV/SKA-PR--07/43--SE

Linköpings universitet

Linköpings uni

Norrköping

Hagamannen

Hur skapas och framställs han av media?

Sara Olsson

Handledare: Eva Bolander

Projektarbete 10 poäng i årskurs 3 år 2007

ISRN: LiU-ISV/SKA-PR--07/43--SE

Linköpings universitet

Institutionen för samhälls-
och välfärdsstudier

	Institution, Avdelning Department, Division Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier Samhälls- och kulturanalys	Datum
Språk Language ☒ Svenska/Swedish ☐ Engelska/English	Rapporttyp Report category ☐ AB-uppsats ☒ C-uppsats ☐ D-uppsats ☐ Examensarbete ☐ Licentiatavhandling ☐ Övrig rapport	ISRN LiU-ISV/SKA-PR--07/43--SE ISSN ISBN Handledare: Eva Bolander
URL för elektronisk version http://www.ep.liu.se/exjobb/ituf/		
Titel Hagamannen – Hur skapas och framställs han av media?		
Sammanfattning <p>Syftet med uppsatsen är att studera fenomenet Hagamannen i två svenska dagstidningar, en rikstäckande och en lokal. Artiklarna har begränsats från att namnet Hagamannen börjar användas till dess att han får sin dom och de jämförs för att se om det finns några skillnader i hur han konstrueras eller i hur offren beskrivs. Uppsatsen innehåller en kort sammanfattning av händelseförloppet samt teorier och tidigare forskning om media. Som metod används valda delar av den kritiska diskursanalysen och tidningarnas artiklar har analyserats separat och sedan jämförts. Analysen behandlar bland annat Hagamannen som namn och fenomen, hur tidningarna konstruerar Nicklas Lindgren efter identifieringen och offren ur olika perspektiv.</p>		
Nyckelord Hagamannen, våldtäkt, offer, överfallsvåldtäkt, media, Niklas Lindgren		

Förord

Ett stort tack till min handledare Eva Bolander. Jag vill också tack min sambo som har både frivilligt och ofrivilligt fått vara delaktig i diskussioner kring mitt arbete.

Innehåll

INLEDNING	1
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
AVGRÄNSNINGAR	2
DISPOSITION	2
ETISKA REFLEKTIONER	2
EMPIRISKT MATERIAL	3
BAKGRUND	3
HAGAMANNEN	3
METOD	4
DISKURSANALYS	4
KRITISK DISKURSANALYS	5
DEN TREDIMENSIONELLA MODELLEN	7
TEORI	8
MEDIERNAS MAKT	8
TIDIGARE FORSKNING	10
POLISANMÄLDA VÅLDTÄKTER	10
MEDIA OCH VÅLD MOT KVINNOR	11
KÖN I STRAFFRÄTTSLIG TEXT	11
ANALYS	12
ANALYS AV ARTIKLARN I DAGENS NYHETER	12
BEGREPPET HAGAMANNEN	12
NAMNET HAGAMANNEN	13
OFFREN	14
ANALYS AV ARTIKLARN I VÄSTERBOTTENS-KURIREN	16

HAGAMANNEN OCH UMEÅ	16
HAGAMANNEN OCH NIKLAS LINDGREN	17
OFFREN	19
JÄMFÖRELSE AV DAGENS NYHETER OCH VÄSTERBOTTENS-KURIREN	21
<u>AVSLUTANDE DISKUSSION</u>	<u>23</u>
<u>REFERENSER</u>	<u>27</u>
LITTERATUR	27
INTERNET	27
ARTIKLAR	27

Inledning

Varför hoppas och vill man att en person som utför våldtäkter inte ska vara som oss andra? I nästan åtta år härjade Hagamannen i Umeå och polisen kan koppla honom till nio överfall och våldtäkter. Hagamannen greps den 29 mars 2006, han har erkänt 6 av överfallen och våldtäkterna och dömdes den 19 juli 2006 till fjorton års fängelse av tingsrätten, hovrätten fastställde domen den 2 oktober. Varför blev vi så överraskade när det visade sig att Hagamannen var en arbetande familjefar och inte ett *monster* som vi trott?

Niklas Lindgren var ingen kuf med bisarra fantasier, vilket många hade trott. Inga konstiga perversioner, inget våldsamt beteende. Mannen, som efter fem år plötsligt kommit tillbaka och nästan mördat en kvinna under Tegsbron, hade inte avtjänat ett straff, varit utomlands eller suttit på psyket som de flesta gissat. I stället hade han varit upptagen med att bygga på sin idylliska villa i Nyland utanför Umeå, ta hand om sina två barn, sköta sitt åtagande som kassör i Nylands IF och leva sitt relativt välordnade liv som plåtslagare. Normaliteten hade varit hans förklädnad. Det slog en gång för alla sönder myten och fördomarna, eller snarare förhoppningarna, om våldtäktsmän.¹

Antalet polisanmälda fullbordade våldtäkter har ökat kraftigt och har mer än tredubblats de senaste 20 åren, 2261 fullbordade våldtäkter anmäldes 2004.² I de flesta fallen av anmälda våldtäkter så är offret nära eller i alla fall ytligt bekant med förövaren. I en rapport anmälda fullbordade våldtäkter år 1995-2000gällande, var det på offer 15 år och äldre vanligast att offret har eller haft en nära relation till förövaren. Medan endast 20 procent av de anmälda våldtäkter utfördes av någon som offret inte kände innan övergreppet och många av dessa våldtäkter är så kallade överfallsvåldtäkter.³ Överfallsvåldtäkter kan beskrivas som våldtäkter där offret inte kände till förövaren sedan tidigare och att det inleds med ett plötsligt angrepp. De flesta överfallsvåldtäkterna utförs utomhus och offren är oftast unga, medianåldern är 23 år och vart tionde offer är under 15 år.⁴

Jag har valt att studera vad som skrevs i media om Hagamannen. Speciellt med Hagamannen är att han utförde särskilt brutala överfallsvåldtäkter vilket utgör en väldigt liten andel av de våldtäkter som polisanmäls. Det som är intressant med Hagamannen är att han fick sådan exponering i media och att han berörde människor över hela landet.

---

¹ Terese Cristiansson, (2006), *Hagamannen, Så våldtogs en stad*, Bokförlaget DN, s. 23

² Erik Grevholm, Lotta Nilsson, Malena Carlstedt, (2005), *Våldtäkt, En kartläggning av polisanmälda våldtäkter*, Brottsförebyggande rådet, s. 9, <http://www.bra.se>

³ Ibid. s. 6

⁴ Ibid. s. 8

Syfte och Frågeställningar

Jag ska i min studie undersöka vad två dagstidningar skrev om Hagamannen, Dagens Nyheter och Västerbottens-Kuriren. Dagens Nyheter är en rikstäckande tidning med stor upplaga, som representerar en stor del av landet. Västerbottens-Kuriren är en lokal tidning med stark anknytning till Umeå där Hagamannen genomförde våldtäkterna. Jag har dock valt att fokusera på figuren/fenomenet Hagamannen och inte på Niklas Lindgren. Speglar tidningarna en skillnad mellan regionala och nationella åsikter och förändrades det när Hagamannen fick ett ansikte?

- Hur beskrivas Hagamannen i de olika tidningarna?
- Vad finns det för tydliga skillnader och likheter i hur Dagens Nyheter och Västerbottens-Kuriren beskriver Hagamannen?
- Hur nämns och beskrivs offren?
- Förändrades beskrivningarna om Hagamannen när han fick ett ansikte?

Avgränsningar

På grund av tid och utrymme har jag valt att avgränsa studien till artiklar som behandlar Hagamannen efter att han har fått namnet i pressen. Eftersom det är svårt att veta vilka artiklar som handlar om honom innan han fick det namnet. Jag har valt att begränsa mig till att använda två olika tidningar, Dagens Nyheter och Västerbottens-Kuriren, istället för att använda artiklar från flera olika tidningar. Detta för att jag enklare ska kunna följa händelseförloppet. Eftersom Hagamannen gav upphov till många sidospår har jag uteslutit de artiklar som inte har Hagamannen som huvudämne. Artiklarna jag använder sträcker sig från det att han började kallas för Hagamannen till att han döms.

Disposition

Efter att jag har presenterat mitt syfte och mina frågeställningar tar jag upp några etiska reflektioner kring min studie. Därefter presenterar jag mitt empiriska material och hur jag har gått till väga i urvalet av detta. Under rubriken bakgrund ger jag en kort sammanfattning av det relevanta händelseförloppet i fallet Hagamannen. Sedan kommer ett metodavsnitt där jag presenterar de delar av diskursanalys som jag valt att använda mig av, följt av ett teoriavsnitt där jag presenterar mina teoretiska utgångspunkter. Därefter kommer ett avsnitt om tidigare forskning, där kommer jag att presentera tidigare forskning om våldtäkt som jag tycker är intressant för min studie. Slutligen presenterar jag min analys och en avslutande diskussion.

Etiska reflektioner

Jag behöver inte oroa mig för att mitt material kan vara känsligt för någon då det är offentligt. Däremot kan det vara svårt att gå in i projektet helt förutsättningslöst

eftersom jag påverkas av mina åsikter i ämnet. När man har åsikter om och/eller är nära en diskurs så kan det vara svårt att studera den utan att man påverkas av sina värderingar. Då måste man försöka bortse från sina åsikter och eventuella kunskaper om diskursen så att de inte får ett inflyttande över analysen och resultat.⁵

Empiriskt material

Då jag vill försöka komma åt föreställningarna som sprids i media om Hagamannen har jag valt att studera tidningsartiklar. Jag har valt att använda artiklar från två olika tidningar för att få mer bredd på min analys. Artiklarna kommer från Dagens Nyheter och Västerbottens-Kuriren, artiklarna jag använt har Hagamannen som huvudämne och de har anknytning till mina frågeställningar. Dessa tidningar valdes därför att jag ville använda en rikstäckande tidning som kan läsas av människor i hela landet och en lokaltidning med anknytning till staden där överfallen genomfördes. Dels på grund av att det är intressant att se om det finns någon skillnad i hur man beskriver och skriver om Hagamannen med så olika utgångspunkter. När jag letade artiklar hade jag ingen bestämd tidsbegränsning men det flesta artiklarna som jag använder är publicerade 2006, med några få från 2005. Jag har valt att bara använda tidningsartiklar och inte insändare eller debattartiklar.

Bakgrund

Hagamannen

Terese Christiansson har skrivit en bok som heter *Hagamannen, så våldtogs en stad*.⁶ I boken berättar hon historien om Hagamannen. Christiansson har fått tagit del av polisarbetet, offer, experter, med mera. Hagamannen härjade i Umeå i nästan åtta år och kan kopplas till nio överfall och våldtäkter. Hans våldsamma tillvägagångssätt var relativt ovanligt och i kombination med sitt signalement blir han unik.⁷ Christiansson tar i sin bok upp flera av offrens berättelser, den 9 maj 1999 berättar den hon kallar för Pia för polisen om hur hon överfallits bara någon timme tidigare.

Hon lyckas slita sig loss. Hon börjar springa därifrån, men mannen kommer efter henne. Han får tag i hennes kläder. [...] Pia försöker skrika allt hon orkar samtidigt som han sätter sig grensle över henne. Han blir vansinnig på henne, tar sin hand och håller över hennes mun. Sedan tar han ett hårt grep om hennes strupe och trycker bakåt. Pia tappar luften, hon kan inte andas. Hon känner hur han sliter i hennes hår. Han är brutal.⁸

Ett annat av Hagamannens offer beskriver överfallet hon utsatts för:

---

⁵ Marianne Winther Jørgensen, Louise Phillips, (2000), *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, s. 28

⁶ Christiansson, (2006), *Hagamannen, Så våldtogs en stad*, Bokförlaget DN

⁷ Ibid. s. 73

⁸ Ibid. s. 27-28

Hon försöker värja sig men då blir han bindgalen och slår henne. Hon är rädd för sitt liv. Han sliter i hennes kläder och hon känner den iskalla marken mot sin hud och sina knän. Kläderna spricker, knapparna i jackan ramlar av, hårklämmorna slits av och de festglittriga paljetterna från hennes topp strös ut över den snötäckta marken som färgats röd av hennes blod.⁹

Hagamannen, Niklas Lindgren, grips den 29 mars 2006 vid lunch och anhålls sedan av chefsåklagaren. Niklas Lindgren står vid de inledande förhören fast vid att han är oskyldig men inser sedan att den tekniska bevisningen är för stark mot honom. Den 22 april så erkänner Lindgren 6 av överfallen men då har redan ett av dem preskriberats.¹⁰ Niklas Lindgren genomgick en rättspsykiatrisk utredning men det bedömdes att han inte vara tillräckligt psykiskt störd för att dömas till rättspsykiatrisk vård. Den enda förklaringen som de kunde finna var Lindgrens alkoholintag. Den 19 juli 2006 dömdes Niklas Lindgren till fjorton års fängelse av tingsrätten. Både åklagarsidan och Niklas Lindgren överklagade domen. Åklagaren yrkade dessutom på livstidsfängelse som hon också gjort i tingsrätten. Hovrätten för Övre Norrland fastställde tingsrättens dom den 2 oktober.¹¹

Metod

Diskursanalys

Jag har valt att använda mig av diskursanalys, därför kan det vara passande att förklara begreppet diskurs. Utifrån Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips bok *Diskursanalys som teori och metod*, kan man förklara diskurs som hur vårt språk, agerande och förståelse av sociala domäner är strukturerat. Någon entydig definition av vad en diskurs är finns dock inte. I det här fallet är den största diskursen *Hagamannen*. Det är en relativt specifik diskurs jämfört med till exempel en diskurs som *nyhetsmedia*. Den inbegriper det ordförråd som läsarna byggt upp kring Hagamannen och de speciella innebörder som finns kring honom. Egenskaper han tillskrivits, som blivit en underförstådd del av honom eller synonyma med namnet är en del av diskursen. Det är också troligt att diskursen *Hagamannen* har fått egenskaper av andra diskurser som ligger nära till exempel diskurser om våldtäktsmän och mediala diskurser. Jag har valt att betrakta diskurser som *mallar* där ord och begrepp får en särskild betydelse och det finns en viss del gemensam förkunskap som anses universal inom diskursen. Diskurser bygger på tidigare versioner av sig själv och utvecklas allt eftersom de människorna som deltar i den uppdaterar sin uppfattning. Winther Jørgensen och Phillips utgår i sitt resonemang från följande definition av diskurs;

---

⁹ Ibid. s. 105

¹⁰ Christiansson, (2006), *Hagamannen, Så våldtogs en stad*, Bokförlaget DN, s. 21-23

¹¹ Ibid. s. 218-221

[...] ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen).¹²

Utifrån den definitionen kan man avgränsa en diskurs så att den gäller så länge enheter som är centrala för diskursen har samma innebörd.¹³

Diskursanalys bygger på en språkfilosofi som menar att man endast når verkligheten genom språket. Verkligheten nås genom språket på så vis att vi skapar representationer av den. Det betyder inte att representationerna bara är passiva bilder av verkligheten, istället bidrar de till att skapa den. Verkligheten finns visserligen oberoende av vad vi tror men når endast mening genom diskurs.¹⁴ Eftersom man inte kan nå världen utanför diskursen är det inte heller meningen, eller ens möjligt, att komma fram till någon *sanning* i det som sägs, istället studerar man det som finns inom diskursen. Det är hur diskursen konstituerar den sociala verkligheten som är målet för analysen.¹⁵

Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys är en form av diskursanalys som:

”[...] ställer upp teorier och metoder för att teoretiskt problematisera och empiriskt undersöka relationerna mellan diskursiv praktik och social och kulturell utveckling i olika sociala sammanhang”.¹⁶

Jag har valt ut de delarna av kritisk diskursanalys som lämpar sig för mitt material. Det är framför allt Faircloughs bidrag till den kritiska diskursanalysen som jag använder mig av. Det finns några gemensamma drag som utmärker kritisk diskursanalys som en egen inriktning. Diskursiva praktiker, där texter produceras och konsumeras, ses som en viktig del av den sociala praktik som konstituerar sociala identiteter och relationer. De diskursiva praktikerna medverkar därmed till den sociala och kulturella utvecklingen. Syftet med kritisk diskursanalys är att påvisa en lingvistisk dimension i sociala och kulturella förändringsprocesser. Sociala praktiker, diskurser, konstituerar inte bara den sociala världen utan konstitueras också av andra sociala praktiker. Samtidigt som diskurser påverkar sociala strukturer och processer återspeglar de dem också. Kritisk diskursanalys är kritisk i den meningen att den är kritisk mot upprätthållandet av den sociala värld som innebär ojämnliska maktförhållanden. Den kan därför inte beskrivas som politisk neutral. Denna del av den kritiska diskursanalysen har dock ingen relevans för min studie och behandlas därför inte ytterligare.¹⁷

---

¹² Winther Jørgensen, Phillips, (2000), *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur s. 7

¹³ Ibid. s. 136

¹⁴ Ibid. s. 15

¹⁵ Winther Jørgensen, Phillips, (2000), *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur s. 28

¹⁶ Ibid. s. 66

¹⁷ Ibid. s. 67 ff

Det är i Faircloughs synsätt centralt att diskurs är en betydelsefull form av social praktik, som inte bara reproducerar utan också förändrar identiteter och sociala relationer och samtidigt påverkas av andra sociala praktiker. På så sätt står diskurs i ett dialektiskt förhållande till andra sociala dimensioner. Fairclough menar att sociala strukturer är som sociala relationer i samhället i helhet och bestämda institutioner, de sociala strukturerna har både diskursivt och icke-diskursivt innehåll. Winther Jørgensen och Phillips menar att Fairclough närmar sig en poststrukturalistisk snarare än en strukturalistisk position genom att han:

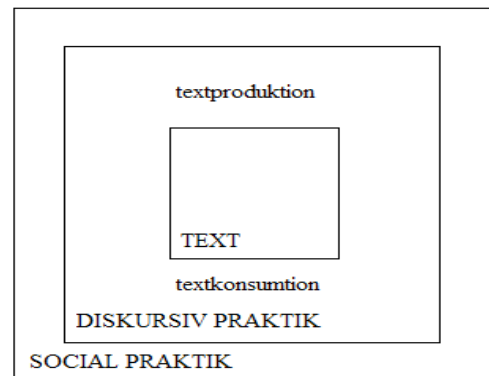
”[...] hävdar att diskursiv praktik inte bara reproducerar en redan existerande diskursiv struktur utan även ifrågasätter strukturen genom att ge beteckningar åt det som kan ligga utanför strukturen”.¹⁸

---

¹⁸ Ibid. s. 71

Den tredimensionella modellen

Fairclough använder sig av en tredimensionell modell för diskursanalys. Den första dimensionen kallas för text men inbegriper även tal. Den innehåller inte mer än det som kommuniceras men analyseras bland annat med avseende på språkbruk för att studera och komma fram till hur diskurserna framträder. Den andra dimensionen som även omfattar texten är den diskursiva praktiken, det vill säga de konsumtions- och produktionsprocesser,

som omger texten. I analysen måste man hålla isär text och diskursiv praktik då de tillhör två olika dimensioner.¹⁹ Fairclough delar in processerna i institutionella och diskursiva processer. De institutionella omfattar hur texten blir till, medan de diskursiva rör hur texten transformeras av produktion och konsumtion.²⁰ Den tredje och sista dimensionen består av den sociala praktik som utgör kontexten som texten/diskursen befinner sig i. Här inbegrips hur de diskursiva praktikerna som ingår ligger i förhållande till det nät som utgör den sociala praktiken. Den sociala praktiken omfattar också delvis icke diskursiva strukturer. För att analysera och studera dem krävs andra relevanta teorier.²¹

Intertextualitet beskriver ett förhållande mellan händelser som delar ett sammanhang där de nya alltid bygger på de föregående. I skapandet av en text kan man aldrig undkomma kontexten, den påverkas av hur orden man använder formats av tidigare texter.²² Fairclough skriver att intertextuell analys sker där text och diskursiv praktik möts.

Intertextual analysis is looking at text from the perspective of discourse practice, [...]”²³

I analysen letar man efter spår som den diskursiva praktiken lämnat i texten, vilka genrer som finns representerade. Syftet är att komma fram till vilka diskurser som man influerats av i skapandet texten.²⁴

¹⁹ Winther Jørgensen, Phillips, (2000), *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur s. 74-75, 87

²⁰ Fairclough Norman, (1995), *Media discourse*, Edward Arnold, s. 58-59

²¹ Winther Jørgensen, Phillips, (2000), *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur s. 90

²² Ibid. s. 77

²³ Norman, (1995), *Media discourse*, Edward Arnold, s. 61

²⁴ Ibid. s. 61

Teori

Mediernas makt

Jan Ekecrantz och Tom Olsson tar i sin bok *Det redigerade samhället*²⁵ upp hur journalistiken har utvecklats till en samhällsinstitution och hur den genom den centrala roll den har intagit i samhället utövar en *beskrivningsmakt*. Makten, menar författarna, kommer sig av vårt sätt att uppfatta och konsumera den påstådda *information* som media förser oss med och medias sätt att förmedla och konstruera verkligheten. Konstruktionen snarare än förmedlandet av verkligheten är i sig nödvändig för att skapa mening, resonerar de, men frågan blir i stället vilken mening som journalistiken skapar. Föreställningen om att medierna skulle avbilda verkligheten härleder de till den etablerade, falska, analogin mellan den objektiva texten och det avbildande fotot. Vi föreställer oss att det skrivna ordet representerar ett stycke verklighet som finns oberoende av beskrivningen. På samma sätt som bilden skapar en verklighetseffekt kan språkliga konstruktioner utan någon egentlig referens till den verklighet de berör framstå som en mer eller mindre direkt avbildning av den eftersom vi föreställer oss att texten avbildar verkligheten utan att påverka den. Ekecrantz och Olsson menar också att:

Man kan hävda att beskrivning alltid innebär ett ingrepp i det som beskrivs och att beskrivandet redan i detta är en form av maktutövning.²⁶

Journalistiken blir enligt Ekecrantz och Olsson ett problem genom att den har institutionaliserat sanningsskrivandet. Vi förväntar oss inte att den skall ha med maktutövning att göra, utan vara objektiv och inte utöva inflytande men just denna illusion ger den makt genom att kunna förmedla dolt subjektiva sanningar.²⁷

Journalistikens centrala roll i vårt samhälle och dess monopol på att förmedla nyheter innebär ofta att dess beskrivningar skapar sina egna objekt. Därmed, resonerar författarna, är det inte längre meningsfullt att diskutera nyhetsmedierna som förmedlare av information, snarare tar de plats i den sociala och politiska verklighet som är föremål för den mediala uppmärksamheten. Med den moderna journalistiken har det också blivit allt svårare att avgöra var gränsen går mellan journalistikens objekt och verkligheten, vad som är ursprungligt och vad som är ett resultat av den journalistiska händelsen - objektet. De är dock inte heller två helt skilda saker, konstruktionerna bygger på vad som av kulturen har definierats som verkligt och väsentligt. Man kan dock undersöka huruvida de journalistiska konstruktionerna representerar, transformerar eller initierar skeenden i samhället och där med i vilken grad objekten

---

²⁵ Jan Ekecrantz och Tom Olsson, (1998), *Det redigerade samhället*, Carlssons Bokförlag

²⁶ Ekecrantz och Olsson, (1998), *Det redigerade samhället*, Carlssons Bokförlag, s. 26-27

²⁷ Ibid. s. 26-27

bygger på eller orsakar verkligheten. Om en konstruktion får genomslag eller ej beror på vilka resurser som sätts in när den skall etableras. Förutom medierna definieras också den vedertagna verkligheten som konstruktionen införlivas i av andra *verklighetsbeskrivande institutioner* som utbildning, forskning och byråkratin. Deras sammantagna ansträngningar bidrar till att avgöra vad som accepteras som sant och verkligt i samhället.²⁸

Ester Pollack betraktar i sin bok *Medier och brott*²⁹ brottsjournalistiken och den forskning som gjorts om den. Hon menar att den existerande forskningen kan delas in i ett antal kategorier efter vilka perspektiv den betraktar brottsjournalistiken. Dels, menar hon, finns det ett perspektiv där journalistiken betraktas som ett hot mot den etablerade ordningen och moralen genom att glamourisera och uppmuntra till brott. Dess motpol där man i stället betraktar journalistiken som bekräftande och reproducerande av lag och ordning genom att skapa en överdriven rädsla för brott och förmedla en idé om lagens organ och institutioner som nödvändiga för vår trygghet. I en tredje kategori sorterar hon forskning som betraktar brottsjournalistiken som en garant för att makens rättsutövning blir kritiskt granskad och verkar mot maktmissbruk, en kraft som verkar för ett fritt samhälle. Pollack föreslår ett annat perspektiv som hon använder sig av i sin forskning. I stället för att fokusera på upprätthållandet eller raserandet av etablerade makten och dess normer sätter hon det moraliska dilemmat i centrum, hon betraktar den journalistiska textens

[...] funktion att hjälpa publiken att lösa allmänna moraliska dilemman.³⁰

Ester Pollack beskriver också tre *superteman* för 1990-talets brottsjournalistiska texter. Hennes tredje tema är *offrens lidande* där hon menar att:

Här finns kopplingar till både sexbrottstemat, våldstema och knarktemat.³¹

I vålds- och sexualbrottsfall är det i de flesta fall kvinnan som utsatts för brott av en man hävdar Pollack. Under 1990-talet så skiftar fokus från jakten på och infångandet av brottslingen till att också omfatta offren. De beskrivs mer ingående och får fler individuella drag än tidigare, vi får också höra offrets historia i större utsträckning än förövarens. Vad som räknas in bland offren i brottsrapporteringen utökas också till att omfatta många som kopplas till brottet på andra sätt än som direkta offer.³²

Brottsoffret stiger under 1990-talet fram som en individ, en person med en historia.³³

---

²⁸ Ibid. s. 250-251

²⁹ Ester Pollack, (2001), *En studie i medier och brott*, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation

³⁰ ibid. s. 11

³¹ Ibid. s. 264

³² Ibid. s. 60, 264

³³ Ibid. s. 264

Offrens krets har också utvidgats till att omfatta exempelvis vittnen, offrets familj, kamrater, ibland en hel ortsbefolkning.³⁴

Media har stor inverkan över rättssystemet då satir eller hård kritik av till exempel polisarbetet kan underminera dess legitimitet i samhällets ögon. Allmänhetens samarbetsvilja och potentiella brottslingars föreställningar står också under medias inflytande och därmed kan ensidig negativ medial uppmärksamhet skada rättsamhället.³⁵ Mycket av medias inflytande består i att man inte redovisar i vilken utsträckning allmänheten faktiskt upplever det hot man skriver om, istället tillskriver medierna människor rädsla och starka känslor.

I samspel med aktörer utanför medierna kommer också denna föreställning att bekräftas och medierna bidrar på så sätt till att skapa den verklighet de rapporterar om.³⁶

Pollack menar också att en den verklighet som beskrivs av medierna är kriminaliteten samhällets största problem där så kallade *avvikande individer* har skulden för problemet utan att man vidare redovisar någon koppling till andra sociala problem. Detta är något som både medierna själva och medvetna politiker kan utnyttja.

Straffpolitik har förvandlats till en marknadsvara, saluförd av medierna.³⁷

Tidigare Forskning

Polisanmälda våldtäkter

I rapporten *Våldtäkt: En kartläggning av polisanmälda våldtäkter*, har författarna gjort en studie som bygger på fullbordade polisanmälda våldtäkter mellan 1995 - 2000 från hela landet. Den påvisar hur ovanligt det är med överfallsvåldtäkter den typen av våldtäkter som Hagamannen genomförde. Därför tycker jag att den är intressant att ta upp angående min studie. I rapporten har de delat upp offren i kategorierna 15 år och äldre, och barn under 15 år. I kategorin 15 år och äldre är det en övergripande majoritet som är kvinnor och de är oftast unga. I den största kategorin har offret haft eller har en nära relation med förövaren. I endast 20 procent av de anmälda våldtäkterna så kände inte offret förövaren innan övergreppet inträffade.³⁸ Den största delen av denna kategori betraktas som överfallsvåldtäkter. Överfallsvåldtäkter kan beskrivas som våldtäkter där offret inte kände till förövaren sedan tidigare och att det inleds med ett plötsligt angrepp. Det är inte ovanligt att offren blir hotade med vapen

³⁴ Ibid. s. 61

³⁵ Ibid. s. 40

³⁶ Pollack, (2001), *En studie i medier och brott*, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, s. 320

³⁷ Ibid. s. 318

³⁸ Grevholm, Nilsson, Carlstedt, (2005), *Våldtäkt, En kartläggning av polisanmälda våldtäkter*, Brottsförebyggande rådet, s. 25, <http://www.bra.se>

eller annan form av tillhygge och åtminstone en tredjedel har utsatts för grovt eller mycket grovt våld.³⁹ I kategorin barn under 15 år, är även här våldtäkter utförda av okänd förövare den ovanligaste gruppen, endast 16 procent, och det rör sig i de flesta fallen om överfallsvåldtäkter. Som i kategorin 15 år och äldre så är det vanligt med fysiskt våld.⁴⁰

Media och våld mot kvinnor

Mona Eliasson skriver i sin bok *Mäns våld mot kvinnor*⁴¹ om hur media behandlar våld mot kvinnor som en ett sätt att tjäna pengar. Media i olika former speglar och förstärker den i samhället redan existerande bilden av relationen mellan kvinnor och våld. Eliasson menar att medierna tonar ner offrens lidande och i sina rapporteringar närmar sig våldspornografin där de förmedlar en bild av kvinnor som tillåtna offer. Våld i film tas också upp av Eliasson i hennes resonemang, hon menar att gränsen mellan vad som är pornografi och våldsrelaterad underhållning är diffus. Att en ung vacker kvinna blir angripen och hotad av en ful och fränstötande man anses särskilt eggande. Eliasson menar att budskapet i sådana filmer är tydligt, kvinnorna ska underkasta sig männen och om de inte gör det får de leva med konsekvenserna.

Sammantaget blir det en tämligen entydig bild som handlar om mäns "rätt" att med alla medel dominera kvinnor - så länge de finner lust i detta.⁴²

Den attityd vi har till offer av kvinnomisshandel och våldtäkt menar Eliasson har betydelse för hur kvinnor uppfattar sig själva, sin situation och sina möjligheter till lika rättigheter. Det påverkar även det budskap som sänds ut till både kvinnliga offer och andra. Eliasson menar att insikt om den egna attityden är nödvändig för att förändra synen på våldet mot kvinnor.⁴³

Kön i straffrättslig text

I Ulrika Anderssons avhandling *Hans (ord) eller hennes?*⁴⁴ skriver hon om rättsskydd i fall av sexuella övergrepp ur ett könsteoretiskt perspektiv. En av hennes frågeställningar är:

Hur produceras rättsskyddssubjektets kön, kropp och sexualitet i straffrättslig reglering och tillämpning?⁴⁵

Anderssons avhandling är intressant och relevant för min studie eftersom hon behandlar offer i lagtext. Den utgör ur samhällets perspektiv ett viktigt officiellt

---

³⁹ Ibid. s. 31 ff

⁴⁰ Ibid. s.38 ff

⁴¹ Mona Eliasson, (2003), *Mäns våld mot kvinnor*, Natur och Kultur

⁴² Eliasson, (2003), *Mäns våld mot kvinnor*, Natur och Kultur, s. 31

⁴³ Ibid. s. 32

⁴⁴ Ulrika Andersson, (2004), *Hans (ord) eller hennes?*, Bokbox Förlag

⁴⁵ Ibid. s. 19

dokument som behandlar både förövare och offer ibland annat sexualbrott. I avsnittet Hur producerades rättsskyddssubjektet? nämner hon att kvinnans sexualitet i modern mening framställts som passiv och mannens som kraftfull och aktiv. Anderson slår också fast att både kropp och sexualitet kopplas till kön i olika avseenden i texten. Rättsskyddssubjektets kropp menar hon till stor del produceras som *öppen* och *antastbar* i lagtexten. Med dessa begrepp avser författaren att lagtexten är formulerad så att det finns kriterium som måste uppfyllas för att handlingen skall kallas brottslig.⁴⁶ Motsatsen, *oantastbar*, använder hon för att benämna hur kroppen produceras när handlingen inte har ett utgångsläge som laglig, till exempel misshandel.⁴⁷ Utgångspunkten den straffrättsliga hanteringen har, skriver Andersson, är som könsneutral men att diskurserna i stora delar producerar subjektets kropp och sexualitet som kvinnliga.⁴⁸

Analys

Här kommer jag att presentera det jag kommit fram till i min analys och understryka med citat från artiklarna. Tyngdpunkten ligger på resultatet utifrån mina frågeställningar med fokus på de två mest relevanta diskurser jag kunnat identifiera i artiklarna – Hagamannen och Hagamannens offer. Jag har valt att presentera resultatet från Dagens Nyheter och Västerbottens-Kuriren var för sig för att göra det mer överskådligt vad som kommer från vilken tidning och underlätta jämförelsen av resultaten. Först presenteras analysen av Dagens Nyheter och därefter Västerbottens-Kuriren. Avslutningsvis jämför jag resultaten från de båda analyserna.

Analys av artiklarna i Dagens Nyheter

Begreppet Hagamannen

I artiklarna använder sig författarna av det som läsarna förväntas förknippa med Hagamannen och våldtäkter snarare än att i alla lägen skriva ut det. Man tillskriver till exempel olika grupper – Umeåbor, kvinnor, offer – känslor inför Hagamannen och hans brott utan vidare motivering annat än att han är just Hagamannen. Genom att använda Hagamannen som om innebörden av begreppet är allmänt känt och accepterat behöver det inte heller förklaras. De flesta kan antas veta att Hagamannen är en brutal våldtäktsman som länge undgått polisen då det fått stor exponering i media. Att människor sedan har en individuell förställning om vad och vem Hagamannen egentligen är spelar inte någon roll för DN eftersom de ändå förmedlar vad dom avsett. Vad som sedan påstås framstår då som motiverat eftersom vi alla

---

⁴⁶ Ibid. s. 260

⁴⁷ Ibid. s. 268

⁴⁸ Ibid. s. 261

känner till Hagamannen. I följande citat från artiklar om Hagamannen antas invånarnas starka reaktioner vara självklara.

Något har hänt med stämningen i Umeå. Numera lever många av invånarna i rädsla för en våldtäktsman.⁴⁹

Umeås kvinnor jublar över att polisen äntligen fått tag på den man som misstänks vara Hagamannen.⁵⁰

Det framställs i artiklarna som naturligt att Umeåbor som på något sätt kommit i kontakt med Hagamannen lämnas påverkade vare sig det rör sig om ett av hans offer eller en orolig invånare som läst om honom i tidningen. Exakt vilka egenskaper det är han har som lämnar sådana spår nämns för det mesta inte. Den enda åtskillnad som man är konsekvent med är den mellan offren för Hagmannens överfall och kvinnor och övriga Umeåbor. Till exempel förändrades livet för en familj som bodde intill platsen för det första överfallet. Varför förväntas vi förstå, för någon annan motivering än Hagamannens närvaro ges inte.

För familjen Bäckström förändrades livet helt efter Hagamannens första attack 1998. De var bosatta alldeles intill platsen för det första överfallet.⁵¹

Namnet Hagamannen

Namnet Hagamannen är väl inarbetat genom den stora mediala uppmärksamhet fallet fått under flera år. Eftersom polisen har kunnat bevisa att det i flera av våldtäkterna rört sig om samma gärningsman innan man lyckas identifiera honom har media haft ett behov av att skapa en identitet åt gärningsmannen. Även efter att Hagamannen identifierades som Niklas Lindgren väljer DN oftast att använda namnet Hagamannen i sina artiklar. Hans riktiga namn används nästan enbart när han beskrivs som person, till exempel under en rättegång. När DN beskriver våldtäktsmannen, hans gärningar och folks reaktioner använder man namnet Hagamannen. Hagamannen får fortsätta vara den anonyma våldtäktsmannen. Niklas Lindgren får stå för de mer mänskliga egenskaperna, som i detta citat där Lindgrens avsikte och tankar beskrivs. Hagamannen däremot är den som genomför de brutala och våldsamma överfallen mot kvinnorna och i de flesta fall när man nämner någon av dessa handlingar är det Hagamannen man använder sig av.

Under det första förhöret fömekade Niklas Lindgren brotten. [...] Den tunga blicken och det uttryckslösa ansiktet verkar rymma en insikt om det som inte längre går att förtränga eller dölja för omgivningen.⁵²

[...] Hagamannen är misstänkt för försök till mord och grov våldtäkt.⁵³

⁴⁹ Annika Rydman, (060118), *Frukten växer för våldsman*, Dagens Nyheter

⁵⁰ Staffan Kihlström, (060330), *Umeås kvinnor känner lättnad efter gripandet*, Dagens Nyheter

⁵¹ Kihlström, (060330), *Umeås kvinnor känner lättnad efter gripandet*, Dagens Nyheter

⁵² Ann Persson, (060617), *Tung blick sveper över åbörarna*, Dagens Nyheter

⁵³ Gunnar Sörbring, (060428), *Hagamannen ska genomgå rättspsykiatrisk undersökning*, Dagens Nyheter

In i det sista höll Hagamannen fast vid att han inte försökt döda två av sina offer.⁵⁴

DN verkar vilja skapa en distans mellan Hagamannen och Lindgren. Trots att man förknippar namnen med varandra håller man i artiklarna också isär handlingarna. Hagamannen har fått vara en gärningsmans identitet så länge att det blir svårt att se honom som en person. I rättegångssalen sitter en bekymrad Niklas, ute på gatan våldtar Hagamannen.

Niklas Lindgrens blick är oändligt tung när han då och då under rättegångens första dag tittar upp [...]»⁵⁵

I åtta år har Hagamannen spritt skräck i Umeå. Sedan 1998 har han begått åtta våldtäkter, våldtäktsförsök och kvinnoöverfall.⁵⁶

Vad Hagamannen egentligen utsatt sina offer för får man läsa mellan raderna i förundersökningen som mest rymmer sporadiska detaljer.⁵⁷

Genom att hålla isär Lindgrens och Hagamannens uppgifter förblir Hagamannen *omänsklig* och skrämmande. Man förstärker också skildringen av brotten genom att läsaren får med sig det man vet om Hagamannen, namnet på en brutal brottsling, i stället för den tragiska Niklas Lindgren.

Offren

Förutom Hagamannen behandlar många artiklar också offren och brottens brutala natur. Trots att offren har en central roll i överfallen beskrivs de inte som något annat än Hagamannens offer, utan nämns bara i samband med överfallen. När brotten beskrivs är de som utsatts för Hagamannens överfall mer offer än personer, mer en grupp än individer. Som offer beskrivs de utsättas för brutalt våld men i flera fall också göra motstånd, de är inte passiva i överfalls beskrivningarna utan beskrivs kämpa för sina liv. De blir dock inte mer än offer för Hagamannens gärningar. Som personer får de inget utrymme, deras tankar och känslor, förutom rädsla för Hagamannen, väljer man att inte behandla i artiklarna. Oftast är själva beskrivningen av det inträffade kort och saklig som i följande citat från två olika tillfällen.

Hon stred för sitt liv vid Tegsbrons fäste och skadades svårt.⁵⁸

Tre av dem våldtogs mycket brutalt. Fyra lyckades slå sig fria eller skrämma gärningsmannen på flykt.⁵⁹

Eftersom våldtäkter är känsliga att rapportera om är det naturligt att DN håller en distans till offren i sina artiklar för att inte riskera att korsa gränsen för vad som kan

⁵⁴ Annika Rydman, (060918), *Åklagaren yrkar på livstid i Hagamålet*, Dagens Nyheter

⁵⁵ Persson, (060617), *Tung blick sveper över åhörarna*; Dagens Nyheter

⁵⁶ Annika Rydman, (060330), *DNA-testerna avslöjade Hagamannen*, Dagens Nyheter

⁵⁷ Persson, (060617), *Tung blick sveper över åhörarna*; Dagens Nyheter

⁵⁸ Rydman, (060118), *Fruktan växer för våldsman*, Dagens Nyheter

⁵⁹ Rydman, (060330), *DNA-testerna avslöjade Hagamannen*, Dagens Nyheter

anses som lämpligt att skriva om. I DN har man förutom de korta beskrivningarna av överfallen valt att utlämna offren.

Men det är inte bara de som utsatts för Hagamannens överfall som beskrivs som offer, i artiklarna är alla kvinnor i Umeå offer för Hagamannen. Både som grupp och enstaka personer presenteras stadens kvinnor som lidande av Hagamannens brott. I stället för de att faktiska offren nämns får kvinnor i allmänhet uttrycka sina känslor; rädslan för Hagamannen och lättnaden när han grips. Hagamannen blir i artiklarna en del av Umeå och det är naturligt att alla kvinnor ser sig över axeln när dom går utomhus.

När mörkret lägger sig över staden, sådär vid tretiden på eftermiddagen, går man helst inte ensam. Om man är kvinna.⁶⁰

Genom att utlämna de drabbade kvinnorna i artiklarna, förutom som motpart i Hagamannens överfall, har man berövat honom hans egentliga offer. I de artiklar där man inte skriver om ett hans överfall finns då inte längre offren med. Utan någon som kan uttrycka rädsla och frustration eller berätta om hur livet förändrats efter överfallet tappar Hagamannen, som länge förblev anonym, mycket av sin tillskrivna identitet. Då Hagamannen är namnet på en känd förbrytare som länge undgått polisen och det behövs offer för att han skall få mening som en brutal våldtäktsman. I DN:s artiklar använder man i stället alla Umeås kvinnor som offer. Genom att den uppmärksamhet fallet fick i media var så stor blev det möjligt att låta en hel stad axla rollen som drabbad. Invånarna kunde ge en röst åt offren utan att deras integritet kränktes. I artiklarna beskrivs det som att Hagamannen upplevs som ett hot av alla kvinnor i Umeå, de behandlas som en grupp som är rädda för honom. Ester Pollack skriver om att medias inflytande inte alltid består i att redovisa hur människor faktiskt upplever verkligheten, istället tillskrivs människor sina starka reaktioner av medierna. I fallet Hagamannen har man låtit några kvinnors utsagor representera det man menar att alla känner.

Umeås kvinnor jublar över att polisen äntligen fått tag den man som misstänks vara Hagamannen. [...] Alla, precis alla, pratade om att mannen som satt skräck i stadens kvinnor i så många år, nu äntligen var gripen.⁶¹

Speciellt om man varit på krogen har man varit försiktig, säger Lisa Granberg. Ilskan bland Umeås kvinnor har mycket berott på förlusten av sin personliga frihet.⁶²

Britt-Marie Lövgren, fp, är oppositionsråd i Umeå. Hon säger så här: Jag känner en enorm lättnad, både som umebo, förälder och kvinna, [...]⁶³

---

⁶⁰ Rydman, (060118), *Frukten växer för våldsman*, Dagens Nyheter

⁶¹ Kihlström, (060330), *Umeås kvinnor känner lättnad efter gripandet*, Dagens Nyheter

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

Analys av artiklarna i Västerbottens-Kuriren

Hagamannen och Umeå

I VK omnämns det som självklart att Hagamannen gjort ett intryck på samtliga invånare i Umeå, alla förutsätts vara medvetna om honom och ha blivit påverkade av hans våldsdåd. I artiklarna åberopar man ofta känslor och åsikter hos hela stadens befolkning eller till exempel alla dess kvinnor.

Hagamannen har ännu inte gripits men hans gärningar finns kvar i umebornas medvetande [...]⁶⁴

Umeå tar härmed tillbaka sin heder. Vi återtar makten över vår stad igen. Nu är det vi umebor som är ansvariga för att skapa den bild och den själ vi vill ha i Umeå. Därför betyder det allt att han nu är gripen.⁶⁵

Framför allt innan Hagamannen identifierats som Niklas Lindgren ger artiklarna i VK ett intryck av en gemenskap, en uppslutning av *umeborna* mot Hagamannen. De ger uttryck för känslor mot Hagamannen med en gemensam röst som tidningen tillskrivit dem. Ingen blir utlämnad eller står tyst. I artiklarna skriver man ofta om Umeås invånare eller kvinnor som *vi* och *oss* när Hagamannen omnämns, han får representera *dom* som står mot alla Umeåbor. Eftersom man vet så lite om vem han är blir den identitet som man bygger upp runt Hagamannen det som andra ger uttryck för om honom i artiklarna. Genom att använda hela stadens invånare som berörda växer identiteten och blir mer nyanserad än vad den kunnat bli om man bara utgått från offren. Han definieras inte enbart utifrån beskrivningarna av hans överfall och våldtäkter som *bara* en våldtäktsman. I stället omfattar begreppet Hagamannen i artiklarna missgärningar mot hela staden som invånarna kan vittna om i artiklarna Det är naturligt att anta att offren tycker mycket illa om den okände man som misshandlat och våldtagit dem och det ger inte underlag för att göra Hagamannen särskilt unik. När VK skriver att;

[...] lyckades han sätt skräck i Umeås kvinnor och göra oss medvetna om vår sårbarhet.⁶⁶

använder de det de menar att alla Umeås kvinnor känner inför Hagamannen för att beskriva honom.

Namnet Hagamannen förknippar man i VK framför allt med hans brott och deras brutala natur. I artiklarna är han den "vedervärdige serievåldtäktsman"⁶⁷ som slår, stryper, hotar och våldtar sina offer eller sätter skräck i staden. När överfallen beskrivs är språket ofta kortfattat och rakt på sak, våldshandlingarna redovisas detaljerat men

⁶⁴ Monica G Engström, (051212), *Hagamannen går fortfarande lös*, Västerbottens-Kuriren

⁶⁵ Karin Hörnfeldt, (060330), *Det betyder allt för Umeå att Hagamannen är gripen*, Västerbottens-Kuriren

⁶⁶ Engström, (051212), *Hagamannen går fortfarande lös*, Västerbottens-Kuriren

⁶⁷ Monica G Engström, (060424), *Nu kan vi få svar*, Västerbottens-Kuriren

andra detaljer om förövaren förekommer då nästan inte alls. När VK beskriver hur Hagamannens första offer blev överfallet får man ur offrets perspektiv följa hur Hagamannen förföljer och överfaller den fjortonåriga umeflickan för att sedan försvinna från platsen.

Flickan knuffades omkull och när hon försökte slita sig loss, fick hon en kraftig spark i magen. Hon snurrade runt av kraften i sparken och blev liggandes på rygg. [...] Troligen blev hon uppryckt från marken och kastad i bäcken samtidigt som angriparen sprang från platsen.⁶⁸

I flera av de omskrivna överfallen betraktas Hagamannen ur offrens perspektiv. På ett dramatiskt sätt beskrivs det hur *mannen* kliver fram eller kommer springandes i mörkret. Han blir reducerad till sina handlingar och går upp i rollen som den anonyme våldtäktsmannen. Handling för handling radas övergreppen upp. Våldet beskrivs detaljerat och med starka ord som ger ett intryck av en brutal och känslökall brottsling. I en artikel skriven efter att Hagamannen fått sin dom beskrivs alla hans överfall i kronologis ordning. Man berättar var offren har varit och är på väg. När texten sedan når själva överfallen minskar både antalet ord och detaljer, våldet framträder tydligt och är det enda man beskriver av överfallet. I de flesta fall undviker man att över huvud taget nämna något om själva våldtäkten.

Mannen satte sig grensle över henne och tog ett strupgrepp. Hon tappade luften och blev panikslagen. Hon lovade att inte skrika. Han våldtog henne.⁶⁹

Hon gick hem efter en middag på restaurang. Inte långt från sin bostad hörde hon springande steg bakom sig. Då kände hon hur ett bälte lades runt halsen. [...] Kvinnan försökte lindra trycket mot halsen men fick då flera slag mot ansiktet. Mannen sa åt henne att vara tyst.⁷⁰

Även utanför överfallsberättelserna använder man starka dramatiska beskrivningar om Hagamannen. Namnet förknippas med ett hot både mot Umeå och stadens invånare och används som en synonym för våld och rädsla. I artiklarna framgår det att man tar skadan Hagamannen åstadkommit personligt och uttrycker hur kränkt man anser att Umeå har blivit av hans handlingar.

Hagamannen har gnagt sin in i Umeås själ. Bit för bit, år för år. Han har solkat bilden av Umeå som den öppna, toleranta och trygga staden. Han har i stället gjort Umeå synonymt med rädsla, våldsdåd och en brottsling som slinker ur polisens garn.⁷¹

Hagamannen och Niklas Lindgren

När Hagamannen gripits och identifierats som Niklas Lindgren fick media plötsligt tillgång till mycket information om Hagamannen som hittills bara varit känd genom

⁶⁸ Owe Fredriksson, (050104), *Nya uppgifter om Hagamannen*, Västerbottens-Kuriren

⁶⁹ Monica G Engström (060720), *Kvinnornas berättelser om överfallen*, Västerbottens-Kuriren

⁷⁰ Engström (060720), *Kvinnornas berättelser om överfallen*, Västerbottens-Kuriren

⁷¹ Hörnfeldt, (060330), *Det betyder allt för Umeå att Hagamannen är gripen*, Västerbottens-Kuriren

sina brott och polisens signalement. Den ökända våldtäktsmannen som strängt taget varit utan identitet visade sig vara en trettioårig tvåbarnsfar med ett välordnat liv. Det liv Hagamannen levde i vanliga fall stämde mycket dåligt överens med de egenskaper som beskrivits i VK och den person man menar att allmänheten förväntat sig.

33-åringen levde ett dubbelliv. [...] Ingen kunde ana att han var en brutal våldtäktsman som också hade försökt mörda en kvinna⁷²

När personen bakom Hagamannen blir känd sker en uppdelning i VK:s artiklar. I de allra flesta fall där man beskriver de våldsamma brotten, negativa effekterna på Umeå eller riktar anklaganden mot honom omnämns han som Hagamannen. Niklas Lindgren förblir länge familjefadern som av andra beskrivs som en superpappa. Genom artiklarna förknippas Niklas Lindgren med sina positiva och mänskliga sidor och det bekräftas regelbundet både av Umeås invånare som får uttala sig i tidningen och av tidningen själv.

En kvinna i byn beskriver honom som en hyllepappa till sina barn. Han är alltid mån om barnen, han brukar alltid leka med dem, [...]⁷³

Alla var ju så eniga om hur dåligt Niklas Lindgren stämde in på den bilden vi haft av Hagamannen.⁷⁴

Många personer som VK pratat med vittnar om att han är en lugn och trevlig man, härdig och praktisk, som skötte isbanan i den lilla byn. Han är en man som människor hyser förtroende för.⁷⁵

Från det att mannen bakom Hagamannen identifieras som Niklas Lindgren till det att han får sin dom i tingsrätten hanterar VK identiteten bakom den ökända våldtäktsmannen på flera olika sätt. Trots att Hagamannen och Niklas Lindgren är samma person beskriver man dom i VK som två olika sidor hos samma man, man håller isär deras identiteter. Namnet Hagamannen används på samma sätt som tidigare, exempelvis när man beskriver överfallen och hans brutala beteende men Niklas Lindgren blir namnet man företrädesvis använder på den person som har en familj i Umeå, erkänner brotten och tar konsekvenserna av dem.

Den 29 mars greps Niklas Lindgren, misstänkt för de brott Hagamannen utfört och i lördags kom erkännandet.⁷⁶

Kvinnan säger att 33-åringen är den sista personen i världen som hon skulle ha misstänkt vara Hagamannen. Man fattar det inte helt enkelt, säger hon.⁷⁷

---

⁷² Lena D Lindström Mf, (060330), *Han levde dubbelliv*, Västerbottens-Kuriren

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Sara Meidell, (060424), *Niklas Lindgrens erkännande sammanfattas enklast i ett ord*, Västerbottens-Kuriren

⁷⁵ Lindström Mf, (060330), *Han levde dubbelliv*, Västerbottens-Kuriren

⁷⁶ Sara Meidell, (060424), *"Han har berövat mig min trygghet och tillit"*, Västerbottens-Kuriren

⁷⁷ Lindström Mf, (060330), *Han levde dubbelliv*, Västerbottens-Kuriren

Inledningsvis handlar artiklarna om hur *normalt* Niklas Lindgren visade sig ha levt. Man beskriver hans uppväxt, hur han etablerar sig och bildar familj i Umeå. Flera intervjuade invånare berättar om en omtyckt och väl ansedd person och hur förvånade de är över att han är samma person som Hagamannen. Förutom att ge uttryck för förvåningen över att de är en och samma person skriver man i VK inte mycket om vad upptäckten innebär. De anklagelser som riktats mot Hagamannen för att han gjort Umeå till en otrygg plats når i stort set inte alls Niklas Lindgren i dessa artiklar. Snarare än att överföra ilskan man tidigare riktat mot Hagamannen till Niklas låter man intervjuade Umeåbor beklaga att en person som han skulle ha en så mörk sida och sammanfattar deras uttalanden.

Man kan inte tro det, han var ju så häändig och fin. Nu när man tänker på det så är han faktiskt lik fantombilden, men det var ju omöjligt att tro att det kunde vara han, [...] ⁷⁸

Många personer som VK pratat med vittnar om att han är en lugnt och trevlig man, häändig och praktisk, som skötte isbanan i den lilla byn. Han är en man som människor hyser förtroende för. ⁷⁹

När rättegången inleds förändras sättet som VK skriver om Niklas Lindgren. Man redogör för vilka brott han har utfört men då kortfattat och sakligt. Man förknippar honom fortfarande inte med brottens våldsamma utförande på samma sätt som man gjort med Hagamannen innan han identifierats. I stället skriver man om lättnaden över att traumat är över, både för offren, Umeå och för Hagamannen. Man diskuterar också Niklas Lindgrens framtid och möjlighet till rehabilitering och det positiva för honom i att han till slut har erkänt brotten. Först när domen fallit mot Niklas Lindgren skriver VK om honom på samma sätt som Hagamannen omskrivits från början. Han förknippas då i artiklarna med sina brott och deras brutala natur, de enskilda våldshandlingar nämns nu i samband med hans namn i stället för Hagamannen.

Kvinnorna bad för sitt liv. Niklas Lindgren tog stryptag på dem och våldtog dem. Han slet en av kvinnorna i ögonlocken. Den andra bet han av vänstra örat. ⁸⁰

Offren

I VK:s artiklar förekommer Hagamannens offer dels i samband med att man skriver om honom men också ofta i redogörelser för överfallen, då ofta skrivna ur offrens perspektiv. Umeås invånare, framför allt kvinnorna, beskrivs också som offer för Hagamannen. Genom att härja i Umeå har Hagamannen enligt lokaltidningen gjort hela staden till offer för hotet om våld. Hans närvaro gör alla som vistas i staden till potentiella offer och de tillskrivs en rädsla för honom som gör dem till offer.

Men överfall likt Hagamannens och det som kvinnan utsattes för i helgen leder till att kvinnors levnadsutrymme krymper. Förövaren begår inte bara ett brott mot den

⁷⁸ Lindström Mf, (060330), *Han levde dubbelliv*, Västerbottens-Kuriren

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Monica G Engström (060720), *Långt straff för grovt våld*, Västerbottens-Kuriren

enskilda kvinnan utan mot alla kvinnor som vill eller måste vistas utomhus efter mörkrets inbrott.⁸¹

Även Umeås män beskrivs som offer för Hagamannen i VK. Dels genom att de kan misstas för Hagamannen genom att påminna om polisens fantombild av förövaren men också på grund av att de fruktar för sina anhöriga. Med Hagamannen på fri fot blir i VK hela Umeås befolkning offer för fruktan av hans nästa överfall.

När man i VK beskriver överfallen sker det oftast ur offrens perspektiv. De är ute och går på stadens gator när de stöter på Hagamannen. Man får veta var de har varit, vart de är på väg och hur de upptäcker Hagamannen. Själva överfallen är dramatiska och innehåller detaljer om våldet som offren utsätts för och hur de ber för sina liv.

Jag bad att han inte skulle döda mig. Han ändrade greppet och försökte bända upp hennes ögon.⁸²

Ögonblicket efter kastade mannen sig över henne och pressade en halsduk mot hennes hals. Hon fick genast svårt att andas och när hon försökte att kämpa för att komma loss trycktes halsduken så hårt mot halsen att hon såg vita prickar flyga över näthinnan.⁸³

Beskrivningen slutar oftast med att offret flyr platsen. Ibland nämns något om en skada som offret ådragit sig till följd av överfallet men aldrig i detalj. Man väljer genomgående att redovisa hur offren genomlider överfallen men är mycket sparsam med detaljer om fysiska och psykiska skador och själva våldtakterna nämner man nästan aldrig någonting om. Ett troligt skäl till att man avstått att redovisa skadorna eller att nämna våldtakterna mer detaljerat är för att visa hänsyn till offren. Det är också möjligt att VK i egenskap av lokaltidning har uppfattat det som särskilt känsligt att skriva allt för detaljerat om offren. I en artikel publiceras också information om ett brev från ett av offren där hon kritiserar andra tidningar för hur de skrivit om henne.

I samband med brevet uttryckte hon också sin kritik mot kvällstidningarnas sätt att behandla uppgifter om henne, som att berätta var hon bor och hurdana skador hon hade fått vid överfallet.⁸⁴

I de fall man inte skriver om ett specifikt överfall skriver man ofta mycket lite om offret. I stället låter man offren berätta deras historia eller hur de hanterar livet efter överfallet. Ofta gör man det med stöd av offrens uttalanden i intervjuer och med fakta om fallet från till exempel polisen. VK låter offrens berättelser bli en del av sin rapportering om Hagamannen i stället för att bara beskriva dem. I artiklar skrivna i samband med att Hagamannen grips och hans erkännande låter man offren berätta om

---

⁸¹ Engström (051212), *Hagamannen går fortfarande lös*, Västerbottens-Kuriren

⁸² Engström (060720), *Kvinnornas berättelser om överfallen*, Västerbottens-Kuriren

⁸³ Fredriksson, (050104), *Nya uppgifter om Hagamannen*, Västerbottens-Kuriren

⁸⁴ Catarina Saha, (060330), *Det är oerbjärt skönt för mig, och för hela Umeås befolkning*, Västerbottens-Kuriren

känslorna som uppstod i samband med händelserna. Det görs utan att man gör någon egen beskrivning av offrens situation.

Jag var på stan häromdagen, och alla pratade om det. När det kommit på tal nu igen så har jag inte hållit tyst om att jag är ett av offren, så visst börjar man tänka på överfallet igen.⁸⁵

Den glädje jag kände när jag fick veta att Niklas Lindgren erkänt var varken uppsluppen eller av den sorten som ger gåshud. Det var en glädje av den lugna och trygga sorten, ett spirande hopp.⁸⁶

Jämförelse av *Dagens Nyheter* och *Västerbottens-Kuriren*

Jakten på Hagamannens och hans återkommande överfallsvåldtakter var en stor nyhet över hela landet när de inträffade, därför var det självklart att DN som rikstäckande tidning skulle skriva om honom. Ännu mer självklart var det att även VK rapporterade om Hagamannen eftersom tidningen utgör Umeås lokaltidning. När man läser artiklarna från de olika tidningarna märks det att de skriver ur olika perspektiv och med olika läsarkrets. DN är en nationell tidning med stor upplaga som skriver om nationella såväl som internationella nyheter, VK är en lokaltidning med mindre upplaga och mer geografiskt begränsad läsarkrets som är mer engagerad i det som händer i området. I DN tävlar Hagamannen med många andra nyheter som inträffat på andra platser men i VK handlar det om en lokal händelse som därför blir mer personlig.

I DN är det våldtäktsmannen Hagamannen som får mest uppmärksamhet, man skriver inte lika mycket om offren och Niklas Lindgren nämns mestadels i samband med rättegången. I VK lägger man inte lika mycket uppmärksamhet på Hagamannen som offren. Personen Niklas Lindgren är den man skriver mest om. När man i DN skriver om fallet använder man oftast namnet Hagamannen, han får representera mannen som utför överfallen. Man fokuserar då på handlingarna och våldet snarare än offren. Niklas Lindgren används framförallt när man skriver om händelser där överfallen inte är med. I VK används också namnet Hagamannen när man beskriver hans brott men man skriver inte lika mycket om överfallen och brotten som DN gör. I stället fokuserar man mer på offren och efter identifieringen mer på Lindgren än vad man gör på Hagamannen. I DN skriver man i mycket större utsträckning om Hagamannen i hårda ordalag än VK som framför allt fördömer honom genom hans gärningar. Namnet Hagamannen använder man alltså i båda tidningarna om framför allt när man beskriver brotten, dess brutala och hemska natur men i större utsträckning i DN än i VK.

I DN använder man framför allt namnet Niklas Lindgren i samband med rättegången, när man beskriver honom eller saker han gör; exempelvis hans trötta blick eller hur

---

⁸⁵ Anna Lundström, (060405), *"Jag känner igen ögonen"*, Västerbottens-Kuriren

⁸⁶ Meidell, (060424), *Niklas Lindgrens erkännande sammanfattas enklast i ett ord*, Västerbottens-Kuriren

han skruvar på sig. Hagamannens uppgift är att vara en hemsk och brutal våldtäktsman medan Lindgren representerar saker som personen gör. Man använder oftast olika namn när man skriver om våldtäktsmannen respektive personen bakom brotten. De uppfyller sina respektive uppgifter men trots att det framgår att de är samma person har de olika innebörd. Niklas Lindgren kallas han i VK framför allt när han omskrivs för sina *vanliga* egenskaper. Trots att man påpekar att de är samma person skrivs det om Niklas Lindgren och Hagamannen som att de inte är samma man. Hagamannen är en brutal våldtäktsman som har överfallit flera kvinnor medan Lindgren är en engagerad sambo och pappa som kallas för trevlig och en hjälpsam granne som man hyser förtroende för. Det är inte förrän efter att domen har fallit som man i VK kopplar samman identiteterna så att Hagamannen och Niklas Lindgren framstår som samma man. Både i DN och i VK använder man de båda olika benämningarna i olika sammanhang och de har sina egna identiteter. I DN framstår det dock som att det är samma person som kallas vid olika namn beroende på vilka handlingar han utför medan man i VK går längre och framställer det som två olika personer. I båda tidningarna smälter identiteterna samman när domen fallit och nyhetsrapporteringen om Hagamannen går mot sitt slut.

I DN nämns de egentliga offren för överfallen och våldtäkterna i stort sett enbart i beskrivningarna av överfallen. De har inte heller den mest centrala rollen i överfallsberättelserna utan finns där mest som offer för Hagamannen som har huvudrollen. Utöver när överfallen beskrivs nämns offren i stort sett inte alls. I deras ställe låter man alla Umeås kvinnor figurera som offer i artiklarna. Man fokuserar på rädslan man tillskriver dem och hotet som Hagamannen utsätter dem för. Man är mycket tydlig med hur kvinnorna upplever obehaget inför Hagamannen men utan att egentligen motivera det. När Hagamannen grips är det inte offren utan Umeås kvinnor som uttalar sig om sin lättnad och glädje och blir omskrivna i artiklarna. Offren beskrivs på ett annorlunda och mer omfattande sätt i VK jämfört med DN. Där omnämns de både i överfallsberättelserna och i andra artiklar. I VK:s överfallsberättelser har också offren huvudrollen och de är skrivna ur deras perspektiv. Hagamannen omnämns bara som *mannen*. När offren omnämns utan att man skriver om själva överfallen handlar artikeln oftast om deras upplevelser under och efter händelsen och hur den påverkar deras vardag. Till skillnad från DN låter man de faktiska offren uttala sig tillsammans med Umeås övriga kvinnor när Hagamannen grips. Överfallsberättelserna beskrivs med många detaljer om övergreppen och våldtäkterna i DN, i VK beskrivs delar av våldet i överfallen detaljerat men våldtäkterna och skadorna på offren utelämnas helt.

Avslutande diskussion

Avsikten med arbetet har varit att studera hur media har beskrivit och omskrivit Niklas Lindgrens offer och honom själv under hans alias Hagamannen. För att erbjuda en sorts referenspunkt har jag gjort en jämförande studie med två tidningars artiklar som material. Jämförelsen har varit möjlig eftersom Hagamannen fått så stor uppmärksamhet i svenska media. Flera artiklar från båda tidningarna tar upp samma händelser och liknande material. En av anledningarna till Hagamannens stora exponering är troligen att han kombinerar två ovanliga egenskaper i sina brott. Dels utförde han överfallsvåldtäkter, en ovanlig och dramatisk form av våldtäkter. I endast 20 procent av alla de våldtäkter som anmäldes till polisen mellan 1995-2000 var gärningsmannen okänd för offret och de flesta av dessa våldtäkter betraktas som överfallsvåldtäkter.⁸⁷ Dessutom var han en serievåldtäktsman som förutsattes fortsätta sina överfall tills han greps. Att han kombinerade dessa ovanliga egenskaper tror jag var avgörande för det enorma intresset och engagemanget både från media och från allmänheten.

Mona Eliasson skriver om att media ser våld mot kvinnor som något att tjäna pengar på. Hagamannen utgjorde ett uppseendeväckande fall av just våld mot kvinnor men jag finner inte belägg för att medias stora uppmärksamhet i detta fall skulle bero på att de avsåg utnyttja den aspekten. Däremot kan man finna flera beröringspunkter mellan Eliassons syn på medias sätt att exploatera våld mot kvinnor och *hur* media rapporterade om Hagamannen. Eliasson skriver om att media ofta tonar ner offrets lidande och inte skriver om kränkningen av kvinnans människovärde. I både DN och VK:s artiklar har man inte givit offren särskilt mycket utrymme, deras funktion har framför allt varit att ge en bild av Hagamannen och beskriva överfallen. I VK ges kvinnorna mer utrymme utan direkt koppling till Hagamannen än i DN men i båda tidningarna omnämns de främst i relation till Hagamannen. De beskrivs framför allt för att komplettera bilden av Hagamannen snarare än för bilden av dem själva som offer. I båda tidningarna produceras ofta alla Umeås kvinnor som offer, som med de *faktiska* offren omskrivs de i relation till Hagamannen. Fokus i artiklarna ligger framför allt på våldet och förövaren och som Eliasson skriver väljer man att inte lägga tyngden vid offrens lidande. I någon mån kan man säga att tidningarna tjänar pengar på våldet mot kvinnorna och att de exploateras i den mening att den artikel som säljs har fokus på våldet och ger en ofullständig bild av kvinnorna som offer. Ett annat sätt att se saken är att offren bara är halva nyheten och att Hagamannen är den andra halvan. I mötet mellan dem har våldet och offrens omedelbara reaktion, rädslan, en central plats. Jag menar att lidandet i stor utsträckning återfinns i berättelser efter överfallet.

---

⁸⁷ Grevholm, Nilsson, Carlstedt, (2005), *Våldtäkt, En kartläggning av polisanmälda våldtäkter*, Brottsförebyggande rådet, s. 25, <http://www.bra.se>

Andersson skriver att den straffrättsliga hanteringen har en uttalad könsneutral utgångspunkt men att den trots detta producerar subjektets kropp och sexualitet som kvinnliga i lagtexten om sexualbrott. I någon mån kan man säga att offren i ett sexualbrott officiellt sett förväntas vara kvinnliga. Detta synsätt går igen i tidningarna som vid flera tillfällen tillskriver Umeås befolkning en offerroll. I dessa fall vänder sig artiklarna på ett självklart vis till kvinnorna i staden som naturliga potentiella offer. Trots att Hagamannen hade en rad mycket våldsamma överfall bakom sig beskrevs han inte som ett hot mot män. En parallell kan dras till Eliasson som skriver om hur media producerar kvinnor som tillåtna offer. Det tycks finnas en allmän tendens till att anta att kvinnor är naturligare offer än män, framför allt i sexualbrott. Det kan i viss mån förklaras av uppfattning att det är vanligare med kvinnliga offer för sexualbrott än manliga. Detta är i sig dock ingen anledning till att anta att kvinnor skulle vara mer tillåtna offer. Eliasson menar att insikt om den egna attityden är nödvändig för att förändra synen på våldet mot kvinnor. Ett led i en sådan förändring kan vara användandet av en mer omsorgsfullt formulerad bild av kvinnor som offer.

Från det att mannen bakom Hagamannen identifierats som Niklas Lindgren till dess att hans historia som våldtäktsman får ett slut i och med att domen faller håller man i båda tidningarna isär Hagamannen och Niklas Lindgren trots att de är samma person. En av anledningarna till detta kan vara att han blev känd och omskriven som Hagamannen under flera år och när hans identitet blev känd hade Hagamannen redan en väl känd identitet bland läsarna. I stället för att försöka överföra denna identitet på det nya namnet valde man i båda tidningarna att förknippa det *nya* namnet med de nya egenskaperna som Niklas Lindgren bidrog med. Han har en identitet som person och inte bara som en anonym våldsmän. Den identitet som Niklas Lindgren har stämmer också mycket dåligt överens med den många troligen förväntat sig att mannen bakom Hagamannen skulle ha. Lindgrens liv var, med undantag för våldtäkterna, påtagligt *normalt* och det kan ha gjort det svårt att på ett naturligt sätt koppla samman dem. I VK går man ett steg längre och beskriver dem som om de vore två olika personer. I praktiken är det just detta de har varit för många av tidningens läsare som varit bekanta med båda identiteterna samtidigt utan att känna till att de var en och samma. Ester Pollack beskriver i sin bok *En studie i medier och brott*⁸⁸ ett perspektiv att betrakta brottsjournalistiken ur där den utgör ett forum för moraliska dilemman. I VK har man tonat ner den hårda ton man använt mot Hagamannen i de tidiga artiklarna som behandlar Niklas Lindgren och betonar i stället förvåningen över hur en man med ett så välordnat och respekterat liv kunde ha en sådan mörk

---

⁸⁸ Pollack, (2001), *En studie i medier och brott*, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation

hemlighet. För många läsare utgjorde säkerligen svårigheten att inte fortsätta betrakta Lindgren som en god person ett dilemma. Tidningen utgjorde i flera artiklar ett forum för invånarnas motstridiga känslor.

Ester Pollack skriver om hur offrens lidande tar allt större plats i brottsjournalistiken under nittioalet. I både DN och VK utgör offren en viktig del av rapporteringen av Hagamannen om än på olika sätt. Precis som Pollack beskriver det utgör *offrens lidande* ett viktigt tema i flera artiklar, dels som en del i den nya trenden att skriva om sexualbrott men också som ett sätt att bidra till konstruktionen av Hagamannens identitet som våldtäktsman. I tidningarna använder man sig dock av olika grupper som Hagamannens offer. VK skriver huvudsakligen ur de faktiska offrens perspektiv medan DN i stället ofta låter Umeås kvinnor som helhet ta rollen som offer. I linje med trenden, som Pollack beskriver, att offrens krets utvidgas till att omfatta mer indirekt drabbade tar även VK ofta upp Umeås kvinnor i kategorin *Hagamannens offer*. I DN utgör den utvidgade gruppen till och med den huvudsakliga kategorin av offer som man använder sig av. Till skillnad från det fåtal faktiska offer som får utrymme att uttrycka sig i VK är det inte praktiskt möjligt för DN att låta alla de tillskrivna offren bekräfta sin ställning som drabbade. I stället utgår man från antaganden om att kvinnor i Umeå är rädda för Hagamannen och applicerar det på dem alla. Ester Pollack beskriver i sin bok hur medierna i sitt samspel med andra aktörer bidrar till att konstruera det man rapporterar om. Genom att tillskriva kvinnorna i Umeå rädsla för Hagamannen och sedan skriva om den bidrar DN, som Pollack beskriver det, till att konstruera den händelse man skriver om.

Ekecranz och Olsson skriver om hur media i det moderna samhället tagit plats som en samhällsinstitution, en position som erbjuder beskrivningsmakt. Från denna position förser oss media med vad som presenteras och accepteras som information. Under den period Hagamannen utförde sina överfall fick han mycket uppmärksamhet. All den information om Hagamannen som allmänheten försågs med under perioden kom i stort sett uteslutande från nyhetsmedia. Det är lätt att avfärda som naturligt men det innebär också att media i detta fall har den beskrivningsmakt som Ekecranz och Olsson nämner. Media har inte enbart skapat sig en maktposition på detta sätt utan ges även makt av till exempel polisen. De använder sig av nyhetsmedia för att nå ut med information som de vill att allmänheten skall ta del av, exempelvis ett signalement. Ekecranz och Olsson beskriver denna situation som ett problem då de menar att media har institutionaliserat sanningsskrivandet. Under rapporteringen om Hagamannen tillskrivs alla Umeås kvinnor en rädsla för honom. I vilken mån det faktiskt var fallet är svårt att veta men om vi utgår från att det är sant utgår vi också från att media är objektiva. Ekecranz och Olsson menar att den centrala roll media har i samhället innebär att beskrivningarna kan skapa sina egna objekt som inte måste vara en exakt avbild av ursprunget. De rädda kvinnorna från Umeå vi läser om kan genom

journalistiken finnas oberoende av om verklighetens kvinnor är rädda eller ej. Genom att acceptera något som förmedlas av media som en mer eller mindre objektivt korrekt avbild av verkligheten bortser man från möjligheten att bilden är interagerar med ursprunget. Ekecranz och Olsson gör jämförelsen med en falsk analogi mellan beskrivande text och ett avbildande foto. I praktiken kan det vara svårt att avgöra vad som kom först, rädslan hos Umeås kvinnor eller om den är ett resultat av det journalistiska objektet. Samma resonemang kan tillämpas på intresset för nyheter om Hagamannen. Var det ett stort intresse som ledde till den stora exponeringen i nyhetsmedia eller var det kreativ journalistik som skapade ett intresse och en efterfrågan av mer rapportering? Åter igen är det svårt att avgöra, Ekecranz och Olsson delar upp skeendet efter om objektet, representerar, transformerar eller initierar den ursprungliga händelsen. Även om objekt inte helt överensstämmer med ursprungshändelsen finns de inte oberoende av varandra. Ekecranz och Olsson menar att objektet är beroende av vad som i vårt samhälle anses som verkligt och väsentligt. Det finns en koppling mellan det journalistiska objektet, Hagamannen, och den i samhället existerande diskursen om våldtäktsmän. I artiklarna benämner man Hagamannen som våldtäktsman och återkopplar därmed till vad som av läsarna anses verkligt och väsentligt om våldtäktsmän. Det som skrivs om Hagamannen blev en del av den samhälliga diskursen om våldtäktsmän och påverkar därför vår uppfattning om dem.

Referenser

Litteratur

- Andersson Ulrika, (2004), *Hans (ord) eller hennes? En könsteoretiskt analys av straffrättsligt skydd mot sexuella övergrepp*, Lund: Bokbox Förlag
- Cristiansson Terese, (2006), *Hagamannen, Så våldtogs en stad*, Stockholm: Bokförlaget DN
- Ekecrantz Jan och Olsson Tom, (1998), *Det redigerade sambället*, Stockholm: Carlssons Bokförlag
- Eliasson Mona, (2003), *Mäns våld mot kvinnor*, Stockholm: Natur och Kultur
- Norman Fairclough, (1995), *Media discourse*, London: Edward Arnold
- Pollack Ester, (2001), *En studie i medier och brott*, Stockholm: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation
- Winther Jørgensen Marianne, Phillips Louise, (2000), *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur

Internet

- Grevholm Erik, Nilsson Lotta, Carlstedt Malena, (2005), *Våldtäkt, En kartläggning av polisanmälda våldtäkter*, Stockholm: Brottsförebyggande rådet, <http://www.bra.se>

Artiklar

- Engström Monica G, (051212), *Hagamannen går fortfarande lös*, Västerbottens-Kuriren
- Engström Monica G, (060424), *Nu kan vi få svar*, Västerbottens-Kuriren
- Engström Monica G, (060720), *Kvinnornas berättelser om överfallen*, Västerbottens-Kuriren
- Engström Monica G (060720), *Långt straff för grovt våld*, Västerbottens-Kuriren
- Fredriksson Owe, (050104), *Nya uppgifter om Hagamannen*, Västerbottens-Kuriren
- Hörnfeldt Karin, (060330), *Det betyder allt för Umeå att Hagamannen är gripen*, Västerbottens-Kuriren
- Kihlström Staffan, (060330), *Umeås kvinnor känner lättnad efter gripandet*, Dagens Nyheter
- Lindström Lena D Mf., (060330), *Han levde dubbelt*, Västerbottens-Kuriren
- Lundström Anna, (060405), *"Jag känner igen ögonen"*, Västerbottens-Kuriren
- Meidell Sara, (060424), *"Han har berövat mig min trygghet och tillit"*, Västerbottens-Kuriren
- Meidell Sara, (060424), *Niklas Lindgrens erkännande sammanfattas enklast i ett ord*, Västerbottens-Kuriren
- Persson Ann, (060617), *Tung blick sveper över åhörarna*, Dagens Nyheter
- Rydman Annika, (060118), *Fruktan växer för våldsman*, Dagens Nyheter

Rydman Annika, (060330), *DNA-testerna avslöjade Hagamannen*, Dagens Nyheter

Rydman Annika, (060918), *Åklagaren yrkar på livstid i Hagamålet*, Dagens Nyheter

Saha Catarina, (060330), *Det är oerhört skönt för mig, och för hela Umeås befolkning*,
Västerbottens-Kuriren

Sörbring Gunnar, (060428), *Hagamannen ska genomgå rättspsykiatrisk undersökning*,
Dagens Nyheter